

Immunitas a concupiscentia ante- murale impeccabilitatis Christi.

Fr. S. Mueller S. J.

Contra Theodorum Mopsuestenum Concilium V. inter alia sancivit: »Si quis defendit impium Theodorum Mopsuestenum, qui dixit alium esse Deum Verbum, et alium Christum a passionibus animae et desideriis carnis molestias patientem, et a deterioribus paulatim recedentem et sic ex profectu operum melioratum, et a conversatione immaculatum factum, et tamquam purum hominem baptizatum esse in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, et per baptismum Sancti Spiritus gratiam, accepisse, et filiationem meruisse, et ad similitudinem imperialis imaginis in persona Dei Verbi adorari, et post resurrectionem immutabilem cogitationibus et impeccabilem omnino factum fuisse... A. S.«¹

Omnes Theologi admittunt immunitatem Christi a concupiscentia actuali hac definitione declarari, pariter omnes statuunt etiam concupiscentiam habituales a Christo excludi.²

Magister Nestorii dividebat Christum; quapropter homini velut alteri praeter Verbum ea, quae humanae naturae propria sunt, tribuebat, tantumque aberat, ut nomen Christi — hominis exaltaret, ut minuere non erubesceret. Hunc enim hominem Christum ab initio impeccabilem non fuisse, immo motibus

¹ Denz. ed. 12. n. 224.

² Non tamen omnibus probari videtur hanc immunitatem a concupiscentia etiam habituali ipsa revelatione proponi. Dum aliqui ipsa fide fomitem omnino a Christo arceri contendunt, alii inter immunitatem a concupiscentia actuali et habituali distinguunt priorem ipsa fide a Christo excludentes, alteram tantum certitudine theologica. Pro priore parte, ut paucos nominemus, citari possunt Scheeben (Handb. d. kath. Dogmatik III. n. 1001:), Pohle (Lehrb. d. Dogm. II⁵, p. 113.), Specht (Lehrb. d. Dogm. I², p. 423.), pro altera Diekamp (kath. Dogm. II³⁻⁵, p. 244.) van Noort (De Deo Red. ed. 2. p. 81.), Tanqueray (Dogm. spec. I. ed. 14. p. 697.).

concupiscentiae subiacuisse nec nonnisi longissimo agone superato impeccabilem evasisse et ex profectu operum paulatim melioratum asserebat. En eius verba: »Plus inquietabatur Dominus, et certamen habebat ad animae passiones, quam corporis, et meliore animo libidines vincebat, mediante deitate ad perfectionem. Unde et Dominus ad haec maxime instituens videtur certamen. Cupiditate enim pecuniarum non deceptus, et gloriae desiderio non tentus, carni quidem praebuit nihil (nec enim illius erat talibus vinci), animam autem si non recepisset, sed deitas est quae ea vicerat, nullatenus eorum quae facta sunt, ad nos respicit lucrum... Et videntur Domini certamina non ad nos respiciens habere lucrum, sed ostentationis cuiusdam gratia fuisse. Quod si hoc dicere non est possibile (certum enim est quod illa propter nos facta sunt), et maius certamen instituit ad animae passiones minus autem ad carnis: quanto et amplius et magis inquietare illas contingebat, et magis illa erat quae et amplioris indigebat medicinae, videlicet quod et carnem et animam assumens, per utraque pro utrisque certabat: mortificans quidem in carne peccatum, et mansuetans eius libidines, et facile capiendas meliore ratione animae faciens; eradiens autem animam et exercitans et suas passiones vincere, et carnis refrenare libidines. Haec enim deitas inhabitans operabatur, haec inhabitans medebatur utrique eorum.«³

Et in eo opere alibi: »Magis enim perturbabatur Dominus, magisque certabat cum passionibus animae quam corporis; et fortiore ratione voluptates coercebat, divinitate scilicet media, et adiuvante eum ad perficiendum.«⁴ Ratio ergo qua motus Theodorus humanitati Christi perfectionem debitam abiudicaret evidenter in eo cernitur, quod Christum dividebat. Ecclesia ergo

³ Fragmente Mg. P. G. t. 66. 991.

⁴ Merito ait Scheeben: »Der Ausschluss der Erbsünde bei Christus bedeutet aber nach kirchlicher Auffassung näherhin den Ausschluss derselben nach ihrem ganzen materiellen Inhalte, also alles dessen, wodurch sie den Gegensatz zur vollen ursprünglichen Gerechtigkeit des ersten Menschen bildet. Er involviert demgemäss den Vollbesitz der ursprünglichen Gerechtigkeit, wie nach ihrer höheren, so auch nach ihrer niederen Seite, also namentlich die Freiheit vom Gesetze der Begierlichkeit oder dem fomes peccati. Die Freiheit von Begierlichkeit ist de fide nach Conc. V. can. 12. und Conc. VI. in definitione.« Handb. d. kath. Dogmatik III. p. 121.

haeretico fortiter occursans proclamavit ipsum Verbum esse ipsamque personam divinam de qua tum divina tum humana oportet praedicare. Proinde si in Christo inveniretur concupiscentia, iam ipsam personam divinam concupisse dicendum esset. Quodsi quis perpendit indignum esse ipsi personae divinae tribuere motus concupiscentiae praecise quia persona divina est, etiam habituales concupiscentiam eius dignitati iniuriosam esse fateatur oportet. Hoc enim ipsius definitionis verba clamant, quippe quae non tantum actus fomitis eliminant, sed ipsum transitum a statu imperfectiori, in quo Christus talibus molestiis subiacet ad statum immunitatis post resurrectionem excludunt. Propterea etiam concupiscentia habitualis ipsa definitione excluditur.⁴ Quoniam autem Ecclesia in Theodoro hoc damnat, quod Christus homo a passionibus animae et desideriis carnis molestias patiatur et a deterioribus paulatim recedat et sic ex profectu operum melioretur... praecise ea de ratione, quia Christus dividi non debet in Deum Verbum et alium hominem praeter Verbum specialiter intellectum, iam eidem argumento innititur, quod S. S. Patribus et posterioribus Conciliis solemne fuit, nempe Verbum, ipsam personam divinam peccatum et quod ex peccato est et ad peccatum inclinatur prorsus dedecere.

Theodorus Mopsuestenus nostra aetate pro dolor assecutus (impietatis suae) assecutus est, immo tales qui eius impietatem longe praetergrediuntur. Quodvis divinum in Christo penitus negant, evolutionem moralem sicut in ceteris hominibus statuunt, immo omnem moralem perfectionem non nisi ex tale evolutione resultare vociferantur. Aliqui eo procedunt, ut impeccabilitatem Domino abiudicent, quoniam impossibile ipsis videtur hominem concupiscentiis resistere posse. »Die evolutionistische Weltanschauung, welche... alle Vollkommenheit, auch die Vollkommenheit Jesu, als blosser Entfaltung natürlicher Kraft und Anlage ansieht, weiss eben deshalb mit einer sündlosen Jesusgestalt nichts anzufangen. Der sündlose Jesus bleibt ihr rätselhaft, unverständlich, ja geradezu unmöglich, »Etwas so exorbitantes, wie es ein fliegender Löwe oder eine nicht welkende Rose sein würde.«⁵

⁴ Cf. H. Felder, *Jesus Christus, Apologie seiner Mess. und Gottheit* t. II°, p. 156.

Profecto nequaquam asserimus repugnare Deum aliquem purum hominem etiamsi in ipso vigeret concupiscentia ab omni peccato prorsus immunem praeservare, propterea immunitatem a concupiscentia esse praerequisitum absolutum ad explicandam impeccabilitatem Christi. At hoc unum imprimis statim patet evolutionem istam moralem, qua Christus e mente Theodori et rationalistarum motus concupiscentiae magis ac magis vincat et dominetur et paulatim melioretur radicitus eliminari, cum a Christo excludatur penitus id, quod adversarii tamquam rem per se evidentem et indubiam supponunt i. e. in Christo viguisse concupiscentiam; insuper ansam ipsis eripi impugnandi impeccabilitatem Christi.

Nam quamvis Deus de absoluta potentia etiam purum hominem et quidem infectum concupiscentia impeccabilem reddere posset ex altera parte in vigore remanent verba Augustini contra Julianum: »Illud sane magnum verumque dixisti, cum posuisses testimonium Apostoli Petri dicentis, »Qui peccatum non fecit« (1 Petr. II, 22); notandum esse quod iudicaverit apostolus sufficere ad ostendendum in Christo nullum fuisse peccatum, quia dixit nullum eum fecisse peccatum: Ut »doceret«, inquis, »quia qui non fecit, habere non potuit«. Omnino verissimum est. Profecto enim peccatum etiam maior fecisset, si parvus habuisset. Nam propterea nullus est hominum praeter ipsum qui peccatum non fecerit grandioris aetatis accessu quia nullus est hominum praeter ipsum qui peccatum non habuerit infantilis aetatis exortu.«⁶

Tenet ergo Doctor Hipponensis Christum propterea liberum esse a peccato personali, quia immunis erat ab originali. Sed si secundum praesentem ordinem Providentiae et gratiae immunitas a labe originali praerequiritur ad libertatem a peccato personali, profecto peccatum originale primarie e mente Augustini respiciendum remanet materiale peccati originis i. e. concupiscentia habitualis. In sequentibus enim ita prosequitur. Et utique concupiscentia quae repugnat ut trahat, etiam si spiritu contra eum concupiscente et resistente non trahat, ac propterea nec concipiat pariatque peccatum

⁶ Contra Julianum Pelagianum M L. 44, 815.

(Jacobi I, 14, 15), non est bonum. Et ipsa est, de qua dicit Apostolus, »Scio quia non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum« (Rom 7, 18). Hoc autem quod non est bonum Christus in natura si haberet sua, non sanaret in nostra.⁷ Ergo secundum Sanctum Augustinum praecise libertas a fomite in praesenti ordine praerequiritur ad impeccabilitatem Christi et iterum, si teste revelatione a sanctissima persona Salvatoris postulatur impeccabilitas etiam immunitas omnimoda a concupiscentia pariter exigitur.

Superius iam vidimus quosdam ea de causa in Christo evolutionem moralem admisisse, quia supponebant eum legi membrorum subiectum fuisse. Pariter cum rationalistae sibi videntur impeccabilem Jesum concipere non posse etiam hac ratione ducuntur, quod omni discussione supersedentes in Domino libidinem vigere supponunt. Quare maximi momenti censeri debet tum ad refellendam istam theoriam emendationis, tum ad fortiter sustinendam impeccabilitatem Domini arcere a sacrosancta persona omnino concupiscentiam.

Huc accedit, quod fomite a Christo penitus remoto omni luce splendidior effulget ordo in sacrosancta anima vigens. Ratione superiore Christus immediate et intime inhaeret Deo Patri utpote summo gradu fruens visione beata et ineffabiliter in amorem summi boni raptus. Cum autem appetitus inferior penitus subicitur superiori mediate et ipse secundum Deum finem ultimum ordinatur et mirum in modum dulci tractioni in summum bonum conspirat.

Cum Jesus teste revelatione conceptus sit de Spiritu Sancto, iam patet ipsum fomitem *contra h e r e* non potuisse. Quare unice indagandum remanet, utrum Dominus concupiscentiam *a s s u m e r e* potuerit necne similiter ac alios defectus propter nos nostramque salutem assumpsit. Quod duce Angelico theologi *u n a n i m i t e r* negant cum ipso ita argumentates: »Provenit peccatum hominis ex hoc, quod a Deo avertitur, conversus ad commutabilia bona. Punitur autem homo pro peccato in utrisque. Nam et privatur gratia et ceteris donis, quibus Deus coniungitur; et meretur etiam pati molestiam et defectum in eo, propter quod est a Deo aversus. Ille igitur ordo satisfac-

⁷ (Contra Julianum Pelagianum) *ibid.* col. 816.

tionis requirit, ut per poenas, quas peccator in bonis commutabilibus patitur, revocetur ad Deum. Huic autem revocationi contrariae sunt illae poenae, quibus homo separatur a Deo. Nullus igitur per hoc Deo satisfacit, quod privatur gratia, vel quod ignorat Deum, vel quod habet inordinatam animam, quamvis hoc sit poena peccati, sed per hoc, quod in se ipso aliquem dolorem sentit, et in exterioribus rebus damnum. Non igitur Christus illos defectus assumere debuit, quibus homo separatur a Deo, licet sint poena peccati, sicut privatio gratiae, ignorantia, et huius modi.⁸ Per hoc enim minus idoneus ad satisfaciendum redderetur: quinimmo ad hoc, quod esset auctor humanae salutis, requirebatur ut plenitudinem gratiae et sapientiae possideret, sicut iam dictum est.⁹

Urgent deinde theologi propter visionem beatificam etiam habitualement concupiscentiam excludi. Beati enim in patria illa sarcina tristissima liberati sunt. Cum ergo Christus a primo momento conceptionis omnes beatos et sanctos infinite superaret a fomite incolumis omnino remanere debebat. Insuper in visione beatifica non amplius illa conditio obtinet, unde concupiscentia omnibus fatentibus oritur. Nunc enim prius sensibus obiecta attingimus, quam intellectu; propterea appetitus sensitivus prius obiecta prosequi potest, quam interveniat appetitus rationalis. Actus autem visionis beatificae omnino independens est a sensibus illosque praeventit.¹⁰ Praeterea Christus tamquam novus Adam et homo coelestis opponitur veteri terreno, quod fieri non posset, si quoad animam non iisdem gratiis et privilegiis fruiisset, quibus primus.

At obiciet quis: Nonne ad munus Christi spectat, ut nobis sit exemplo, nobis cum S. Paulo ingemiscentibus: »Scimus enim quia lex spiritualis est: ego autem carnalis sum venundatus sub peccato.« — et iterum: »Scio enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum. Nam velle, adiacet mihi: perficere autem bonum, non invenio.«¹¹ Gloriosius autem exemplum Christi nobis praefulgeret, si motus quidem concupiscentiae sensisset, sed summa heroicitate restitisset, ita ut ne minimum

⁸ Et quam maxime huc spectat concupiscentia.

⁹ Comp. Theol. cap. 226.

¹⁰ 1. Cor. 15, 147. sqq.

¹¹ Rom. 7, 14, 18.

peccatum committeret, quam si inde immunis remansisset. Insuper carni rebeli resistere eiusque libidines repellere quam maxime meritorium est e quo vehementior manet pugna eo gloriosior etiam triumphus. Quare maxime Christo convenisset, qui pius pater nobis filiis suis thesaurizare voluit, hac lucta merita augere.

Ut hae et similes instantiae repellantur monendum est cum Angelico: »Quinimmo ad hoc, quod esset auctor humanae salutis, réquirebatur ut plenitudinem gratiae et sapientiae possideret, sicut iam dictum est.«¹² Remittit nempe S. Doctor ad ea quae antea exposuerat: »Ex ipsa igitur unione naturae humanae ad Deum in unitate personae consequens est, ut anima Christi donis gratiarum habitualibus prae ceteris fuerit plena. Et sic habitualis gratia in Christo non est dispositio ad unionem, sed magis unionis effectus.«¹³ Altius ergo ascendens Angelicus considerat in illo, qui satisfacere venerat, — (hoc autem in praesenti ordine non poterat nisi persona divina incarnata) — requiri plenitudinem gratiae. Plenitudo autem gratiae exigebat, ut ordinatio ad finem ultimum omni ex parte perfectissima esset. Rectitudo autem animae Christi quoad ultimum finem non omni ex parte summam perfectionem consecuta fuisset, si Christus in membris suis aliam legem repugnantem legi mentis invenisset. Haec enim rectitudo quoad summam perfectionem duobus absolvitur nempe conversione rationis superioris ad Deum finem ultimum et subiectione partis inferioris sub ratione per donum integritatis.¹⁴

¹² Vide testimonium superius citatum.

¹³ S. Thom. comp. theol. cap. 214.

¹⁴ »Duabus... existentibus partibus vel quasi partibus originalis iustitiae statim intelligitur, rectitudinem appetitus inferioris se habuisse in ea ut materiale, rectitudinem vero superioris animae partis ut formale. Semper enim formale est, a quo species sumitur; iustitia autem, de qua in praesenti, speciem suam tota quanta sortitur, secundum quod iustitiae nomine venit recta ad Deum finem ultimum habitudo. Porro, ordinatio inferiorum virium per immunitatem a concupiscentia, ut substans quidem ordinationi mentis per charitatem, hanc ipsam, rectam ad Deum habitudinem omnino ingredi concipitur; ut seiuncta a caritate, iam non importat quo ad Deum homo recte se habere dicatur. Si enim ratio praesupponatur subiecta Deo, tunc utique subiectio inferiorum virium ad ipsam rationem maximopere conferet ad perfectum ordinem, cuius finis et terminus Deus: sin autem minus nihil.« Billot. De pers. et orig. peccato p. 179.

Priori ergo obiectioni respondendum est, ipsum Christum proclamare: »Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis,«¹⁵ sed nequaquam Christum nobis exemplo esse posse sicut unam creaturam alteri in sanctitate paulatim acquirenda, sed modo simili illi, quo ipse Deus sese nobis offert exemplum: »Ego enim sum Dominus Deus vester: sancti estote, quia ego sanctus sum,«¹⁶ i. e. proponendo nobis perfectionem, cuius particulam pro viribus appetamus.¹⁷ Quoad alteram instantiam concedendum est Christum formaliter quidem non meruisse luctando contra legem membrorum; at hoc meritum eminenter haberi exinde, quod praecise propter summam perfectionem, qua Deo adhaerebat, speciale pretium eius meritis accrescit.

Hisce argumentis theologi a Christo fomitem etiam habitualement arcendum esse deducunt. Sed merito indagatur, utrum haec veritas in ipsa revelatione formaliter contineatur annon et investigantibus nobis imprimis respondet ille, qui de peccato originali et concupiscentia maxime nos edocuit.

Solemniissime S. Paulus in epistola ad Hebraeos scribit: »Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato« (Hebr. 4, 15). Interpretes ita hunc textum exponunt, ut a Christo removeant etiam peccatum originale et concupiscentiam. Ita v. gr. Huyghe haec adnotat: »Absque peccato i. e. absque peccato et iis omnibus defectibus, qui cum peccato cohaerent, et propterea cum divina sanctitate stare non possunt, ut est ignorantia, concupiscentia, etc.«¹⁸

¹⁵ Jo., 13. 15.

¹⁶ Lev, 11, 44.

¹⁷ »Die ursprüngliche und höchste Vollendung der Heiligkeit und Gerechtigkeit des Willens Christi wird keineswegs dadurch ausgeschaltet, im Gegenteil gefordert, dass Christus für uns in seiner Menschheit sittliches Vorbild sein sollte. Denn er sollte dies nicht sein, wie eine Creatur für die andere, in Bezug auf die selbsttätige Erwerbung der sittlichen Vollkommenheit, sondern wie Gott, als Vorbild oder Muster des Inhaltes der sittlichen Vollkommenheit. Sein sichtbarés menschliches Wirken sollte nur dazu dienen, diesen Inhalt im Werke zu betätigen und dadurch uns zu Uebung und Erwerbung jener Vollkommenheit anzuleiten.« Scheeben, Handb. d. kathol. Dogmatik t. III. n. 978.

¹⁸ Comm. in epist. ad Hebr. p. 112.

Item Zill: »Christus ist uns in allem gleich geworden, aber in Einem war er uns nicht gleich. Darum fügt der Apostel dem allgemeinen Satze: »er ist in allem versucht worden wie wir« den Zusatz *χωρίς ἁμαρτίας* hinzu, wodurch die doppelte Adverbialbestimmung beschränkt wird. Dieser Beisatz ist zunächst von der aktuellen Sünde zu verstehen in dem Sinne, dass die Versuchung bei ihm nicht in das Sündigen übergang, was durch den Begriff *πειράζεσθαι* und durch den Zusammenhang von 5, 2 bestätigt wird. Bei all den Versuchungen, denen Christus in gleicher Weise wie wir unterworfen war, kam es nie dazu, dass die Versuchung seinem Willen eine dem göttlichen Willen widerstrebende Richtung gegeben hätte. In diesem Sinne beschränkt *χωρίς ἁμαρτίας* das *καθ' ὅμοιότητα*, die Gleichheit seiner und unserer Versuchungen. Aber dieser Zusatz beschränkt auch das *κατὰ πάντα* insofern die Versuchung bei ihm keine Sünde vorfand. Jene Klasse von Versuchungen, deren Quelle die böse Begierlichkeit ist, fand bei Christus nicht statt. Von Anfang an von jedem sinnlichen Hange, von jeder bösen Lust frei, war in ihm keine erst zu überwindende Neigung zur Sünde, darum konnte aus ihm keine Versuchung kommen. *Χωρίς ἁμαρτίας* sagt also nicht bloss aus, dass Christus sündenfrei aus diesen Versuchungen hervorging, sondern auch, dass er überhaupt frei von jeder Sünde war.«¹⁹

Omni autem iure insistitur in hoc, quod etiam peccatum originale et concupiscentia a sacrosancta humanitate Christi excludantur nostro Hebr. 4, 15. Hic enim recordari oportet illud axioma a Patribus, praesertim ab Augustino inculcatum: Illum, qui liber est ab omni peccato personali immunem esse oportere etiam a peccato originali. Ita enim Doctor Hipponensis Julianum cogit ad admittendam libertatem Christi a labe naturae. »Illud sane magnum verumque dixisti, cum posuisses testimonium apostoli Petri dicentis, »Qui peccatum non fecit« (1. Petr. II, 22); notandum esse, quod iudicaverit apostolus sufficere ad ostendendum in Christo nullum fuisse peccatum, quia dixit nullum eum fecisse peccatum: Ut »doceret«, inquis, »quia qui non fecit, habere non potuit« Omnino verissimum est. Pro-

¹⁹ Der Brief an die Hebraeer p. 201—202; etiam Justiniani, Epist. S. Pauli explanationes ed. Lugd. 1613 p. 671 seqq. dictis consentit.

fecto enim peccatum etiam maior fecisset, si parvus habuisset. Nam propterea nullus est homo praeter ipsum qui peccatum non fecerit grandioris aetatis accessu, quia nullus est hominum praeter ipsum qui peccatum non habuerit infantilis aetatis exortu.«²⁰

At quanam reddi ratio potest, cur libertati a peccato personali praerequiratur libertas a peccato originali? Nonne, quia peccatum originale impedimento est in evitando peccato personali. Iam age, teste S. Scriptura praecise concupiscentia incitat ad transgrediendam legem divinam, ipsa parturit peccatum personale. »Unusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus, et illectus. Deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum.«²¹ Quam commoventer S. Paulus tristissimas partes concupiscentiae depingit.²² Textus ergo asserentes Christum non novisse peccatum, in eo non esse aut eliminant a divino Redemptore formaliter peccatum cum concupiscentia aut supponunt immunitatem a fomite.

Deinde in capite octavo epistolae ad Romanos Apostolus Gentium exponit, Deum, cum Filium suum in carne mitteret peccatum in eadem re, qua dominium suum exercet i. e. in carne devicisse et quidem eo fine, ut iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. Deus autem peccatum in carne devicit mittens Filium suum in carne eiusdem conditionis ac est nostra, sed absque peccato.²³

Quo in textu istud *ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας* dupliciter ab interpretibus exponitur: a) Sequentes S. Augustinum multi hanc dictionem cum vulgata intelligunt »in similitudine carnis peccati«. Multi »carnem peccati« sumunt ita, ut significet per synecdochen integram naturam humanam peccato originali infectam.²⁴ Sed inhaerendo toti argumentationi et doctrinae Apostoli hoc non videtur demonstrari. »Caro peccati« nihil infert nisi carnem, in quam peccatum intantum dominium exercet, inquantum eam reddat passibilem, ad summum quis connotatum vincet debitum peccati. Apo-

²⁰ C. Jul. Pel. l. V, c. XV, 57. ML. 44, 815.

²¹ Jac. 1, 14.

²² Rom. c. VII per totum.

²³ Rom. 8, 3 seqq.

²⁴ Ita Cornely in Rom. 8, 3 p. 400.

stolus autem cum non dicat »in carne peccati«, sed in similitudine carnis peccati, exprimit carnem Redemptoris non esse carnem peccati, proinde a Christo peccatum naturae excludit.

b. Alii e contra auctores exponunt istud »in similitudine carnis peccati« ita, ut tantundem sit ac »in aequali figura«²⁵ i. e. Christus apparuit in carne eiusdem conditionis ac est nostra. Redemptor assumpsit carnem, in quam peccatum intantum aliquod dominium exercet, in quantum praecise propter lapsum Adami caro passibilis est. »Caro peccati« ergo immediate exprimit physicam conditionem naturae humanae, nequaquam in ipso suo conceptu involvit infectionem moralem i. e. peccati naturae. Nihilominus remanet argumentum, quo excludamus a divino Salvatore peccatum originale vi huius textus. Ratio enim, cur Apostolus elegerit hanc dictionem *ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας* loco dicendi *ἐν σαρκὶ ἁμαρτίας* evidenter huc redit, quod altera haec expressio perperam praecise eo sensu exponi potuisset ac si in Redemptore admitteretur peccatum originale, dum *ἐν ὁμοιώματι* appositum et expositum sensu aequalis figurae seu eiusdem conditionis physicae talem perversam interpretationem excludit.²⁶

²⁵ Germanice dicitur »Gleichgestalt«.

²⁶ A. Schäfer commentatur: »Wir wissen bereits, dass *ὁμοίωμα* nicht »Aehnlichkeit« sondern »Gleichgestalt« bedeutet; ebenso ist es nicht mehr fraglich, dass *σὰρξ ἁμαρτίας* das Fleisch ist, welches der Sünde angehört, worüber diese eine Herrschaft ausübt. Da der Leib Christi leidensfähig und dem Tode, der Strafe der Sünde, unterworfen war, so kann unter diesem Gesichtspunkte gesagt werden, dass Christus »in der Gleichgestalt des Fleisches der Sünde« erschienen ist. Der Nachdruck des Gedankens liegt eben darauf, dass der Sohn Gottes die erlösungsbedürftige Menschennatur angenommen hat. Die Frage aber nach der eigenen Sündelosigkeit Jesu kommt hier nicht zur Erörterung.« Erkl. des Briefes an die Römer p. 240 sq.; — — his ultimis verbis contradicimus intantum, ut sustineamus in vi huius textus sustineri exclusionem labis naturae a Christo. Hoc etiam ipse cl. mus Schäfer videtur non velle negare, nam subiungit: »Es schreibt Paulus ja auch nicht *ἐν σαρκὶ ἁμαρτίας* was die Sündhaftigkeit des Fleisches einschliessen würde, sondern eben »in Gleichgestalt des Fleisches der Sünde«, worin geradezu die Andeutung dahin zu erkennen ist, dass Jesu Leib nicht wie der unsrige *σὰρξ ἁμαρτίας* genannt werden kann.« Ergo remanet Apostolum consulto elegisse verba sua, ut peccatum originale a ss. humanitate Redemptoris eliminaret.

At in quantum peccatum a Christo excluditur? In inciso: *Ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας* secundum utramque significationem vocis „*ὁμοίωμα*“ expositam — exprimitur Christum assumpsisse veram et integram naturam humanam i.e. ea conditione ac in nobis reperitur sed peccati expertem. Cuius rei ratio intima est, quia non naturali generatione ab Adam descendit, sed supernaturali Spiritus Sancti operatione ex Virgine natus est. Hoc sensu Patres verba interpretati sunt.²⁷ Etiam rationes internae hanc interpretationem imponunt. Ex tota doctrina Apostoli constat Christum veram carnem gessisse. Sed Doctor Gentium vigilantibus verbis usus non dicit *ἐν σαρκὶ ἁμαρτίας* ne doceat Christum peccato obnoxium esse, sed *ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας* ut exprimat Christum carnem assumpsisse eiusdem conditionis ac nostram i. e. mortalem, passionibus doloribusque obnoxiam, sed a b s q u e p e c c a t o i l l o, quod hanc passibilitatem et miseriam induxit, quod tamquam tristissimam hereditatem ab Adamo accepimus i. e. absque peccato originali. Ergo praecise a Christo arceatur peccatum originale.

Porro notissimum est S. Paulum sub termino „*ἡ ἁμαρτία*“ complecti tum peccatum originale in quantum est stricte dictum peccatum, tum concupiscentiam²⁸ »quam aliquando Apostolus peccatum (Rom. 6, 12 sqq) appellat, (quam) »sancta Synodus declarat Ecclesiam catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quod vere et proprie in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est et ad peccatum inclinat.«²⁹

Igitur si S. Paulus etiam hic peccatum „*τὴν ἁμαρτίαν*“ quam a Christo excludit, ita intendit, ut complectatur etiam concupiscentiam, iam nullum dubium relinquitur, i p s o v e r b o D e i r e v e l a t o hanc immunitatem divini Salvatoris a fomite imponi.

²⁷ Cornely ep. ad Rom. p. 400.

²⁸ »Le péché personifié n'est donc pas seulement le péché originel: c'est le péché d'origine avec toute son escorte. Et voilà pourquoi dans le même contexte, quelquefois dans la même phrase, on glisse si facilement d'une acception à l'autre, le péché désignant tantôt la privation de la justice originelle, tantôt la concupiscence qui en dérive«. Prat, théol. de S. Paul t. I p. 252.

²⁹ Trid. s. V can. 5 Denz. 792.

Sed si quis attendit ad modum argumentandi totamque concatenationem idearum Apostoli statim effulgebit oppositio inter CORPUS MORTIS, quod nempe servituti peccati i. e. in toto contextu concupiscentiae habitualis subiectum est, et istam similitudinem carnis peccati, excludentem ergo peccatum, proinde concupiscentiam habituales. Ergo totus contextus requirit immunitatem Christi a b i p s o f o m i t e. Etiam istud „Καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινεν τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί“ »de hac re nullum dubium relinquit. Postquam nempe MODUS signatus est quo Deus Filium suum misit iam definitur finis AD QUEM mittitur. Igitur Deus misit Filium in similitudinem carnis peccati i. e. in carne passibili et quidem propter peccatum i. e. ad illud abolendum et destruendum. Deus autem destruere voluit peccatum, ne amplius homines subiacerent servituti eius, sed »ut iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum 3 v. 4. Ergo Deus damnavit peccatum in carne, ita ut destrueretur regnum eius. Et propterea »clarum est, peccatum (τὴν ἁμαρτίαν) illud intelligi, de quo in superioribus semper egit, quod nimirum per unum hominem in mundum ingressum in omnes transiit omnesque per carnem, in qua residet, suo regno tenet subiectos. Hic tamen tam ad culpae reatum, quam, uti in ultimis pericopis, ad dominium quod exercet virtutemque attendit, qua homines a bono agendo avertit et ad malum adigit,«³⁰ — uno verbo, peccatum, quod Deus damnavit in carne et quod destruere intendit, est ista determinata ἡ ἁμαρτία, inquantum complectitur etiam concupiscentiam habituales. In carne damnavit autem Deus peccatum, quatenus Filius Dei assumpsit carnem absque fomite et homo carnem puram Deo obtulit. Ergo a Christo arcetur lex membrorum repugnans legi mentis et captivans sub peccato.³¹

³⁰ Cornely ep. ad Rom. p. 402.

³¹ Nequit admitti interpretatio aliquorum, qui vellent istud „κατέκρινεν τὴν ἁμαρτίαν“. tantumdem esse ac »declaravit tamquam malum concupiscentiam«. Nam κατέκρινεν non significat »declarare«, sed »vincere, abolere, delere«. Deinde etiam contextui haec expositio non satisfacit. Nam istud „κατέκρινεν τὴν ἁμαρτίαν“ »excedit virtutem Veteris Legis iuxta antecedentia. At profecto etiam, Vetus Lex capax erat de cla-

Expositio superius data unice contextui congruit. Deus enim per ipsam missionem et in ipsa missione Filii dicitur dam-nasse peccatum, proinde per ipsum modum ipsamque conditio-nem, quibus incarnationem disposuit, nempe eo quod decrevit incarnationem quidem in carne passibili,³² sed immuni a peccato illo, de quo in toto contextu Apostolus disseruit i. e. de originali et quidem in quantum praecise concludit concupiscentiam ha-bitualem. Christum ergo fomitem non assumpsisse ipsa reve-latio attestatur. Tota enim argumentatio unice intendit expo-nere, quaenam sit iuxta contextum vis et significatio termino-

r a n d i concupiscentiam tamquam malum et illam declaravit tamquam tale de facto. Maximopere innotescit falsitas huius interpretationis ex sequenti-bus«, ut iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum«. In vi ergo huius „κατέκρινεν τὴν ἁμαρτίαν“ homo virtute induitur legem adimplendi, id quod non obtine-retur mera aliqua declaratione.

Pariter oportet reicere intentum Baur, Pfeleiderer, aliorum, iuxta quos »Deus interficiens Christum in carne interfecit peccatum.« Talis enim interpretatio Deum interfectorem Christi statuit. Deus autem nequaquam Christum interfecit.

Neque poteris accedere Sanday e cuius mente Christus per mortem Crucis peccatum ad nihilum redegit. Condemnatio enim peccati in textu nostro non tribuitur Christo, sed Deo, qui per ipsam missionem Filii sui in similitudinem carnis peccati, peccatum condemnavit in carne, ergo per ipsum decretum incarnationis. En verba San-day: »By the Death of Christ upon the Cross, a death endured in His human nature, He once and for ever broke off all contact with sin, wich could only touch Him through that nature. Henceforth sin can lay no claim against Him. Neither can it lay any claim against the believer; for the believer also has died with Christ. Henceforth when Sin comes to prosecute its claim it is cast in its suit and its former victim is acquitted. The one culminating and decisive act by wich this state of things was brought about is the Death od Christ, to which all the subsequent immunity of Christians is to be referred.« Ep. To the Rom. p. 193.

³² Optime Cornely: »Participium aoristi πέμψας, quod noster inter-pres, quum Latinis participium perf. act. desit, participio praesentis reddit (mittens), temporali sensu hic sumi nequit, acsi Filii missio diceretur condemnationem peccati praecessisse, sed modum definiti . . . , quo Deus peccatum condemnavit, »ipsam nimirum Filii missione.« Comm. in ep. ad Rom. p. 400; item Lagrange: »En envoyant son fils dans la chair, par le fait même, Dieu a condamné le péché . . . C'est Dieu qui en exécutant, le decret de l'Incarnation avec toutes ses conséquences au sujet du péché condamnait le péché.« Ep. aux Rom. p. 194 sq.

rum, adhibetur ergo tantum argumentatio expositiva, nequaquam deductiva.

Haec inde quam maxime confirmatur, quod interpretes quamvis ad particularia minutaque explicanda aut non descenderint aut aliam etiam expositionem propuserint, saltem quoad hoc conveniant quod peccatum verbis Paulinis ita a Christo excludi intellexerint, ut etiam ipse fomes arceatur. Testem primum audiamus deiloquum Cyrillum Alexandrinum edisserentem nostrum textum. Postquam potestatem peccati i. e. legis membrorum ostendit, quomodo hoc peccatum mortificetur, explicat: »Dei verbum, beneplacito Dei Patris, in similitudinem factum est peccati, ut in carne damnaret peccatum. Fecit enim se hominem, atque ad exinanitionem demisit. Profecto quod consimile et eiusdem ac corpora nostra naturae corpus eius fuerit, quisnam ambiget? Nihilominus ceterorum quidem omnium corpora carnes licet vocare peccati, quia naturaliter aegrotant absurdarum voluptatum scaturigine: sed Christi corpus nemo carnem peccati dicet, absit! Sed similitudinem potius carnis peccati; nimirum simile quidem nostris corporibus haud tamen ita comparatum, ut carnali immunditia aegrotare posset: sanctum iam enim inde ab utero templum illud fuit. Et quantum quidem ad cogitationes et ratiocinia naturalia attinet, nemo certe verebitur affirmare, quod, quatenus, caro erat, proprios congenitosque motus habuerit; quia tamen illud, quod omnem creaturam sanctificat Verbum in eo habitavit, damnata fuit peccati potentia, ut in nos quoque eius beneficii vis transiret.«³⁴

Ergo corpus peccati coherenter ad doctrinam Apostoli eo habetur, quod quis naturaliter aegrotat absurdarum voluptatem scaturigine i. e. eo, quod viget in membris eius lex repugnans legi mentis et captivans in lege peccati. Christi autem carnem nequaquam vocare licet carnem peccati.

Hisce consonat expositio Theophylacti appellantis ad auctoritatem Chrysostomi. »Sensus autem universus eorum quae dixit Apostolus, hic revelatur. Ait enim, quod lex docebat quidem, non potuit autem vincere carnaliorem affectum. Proinde

³³ Cf. Prat. Théol. de S. Paul t. II. P. 195599.

³⁴ In Ep. ad Rom. MG. t. 74, 818.

Pater misit suum ipsius Filium »in similitudine carnis peccati«, hoc est, carnem habentem similem secundum essentiam nostrae peccatrici, carentem autem omni peccato. Quia enim meminit peccati, ideo similitudinem apposuit. Non enim aliam carnem assumpsit, sed ipsam hanc assumens, sanctificavit et coronavit, condemnans peccatum in assumpta carne, et ostendens carnem non esse natura peccatricem. — Porro quod ait, »de peccato«, potest etiam *simpliti*us intelligi, hanc ad rationem: Misit Filium suum Pater pro peccato, i. e., eam ob rem, ut debellaret peccatum. Quod sane declarans magnus ille Joannes Chrysostomus: Arguit (inquit) et reprehendit peccatum Christus, quippe quod vehementer et supra modum peccasset.³⁵ Peccatum hic pro Theophylacto et Chrysostomo esse praecipue carnaliorem affectum et illud peccatum, quod Apostolus accusat, quod supra modum peccat i. e. *f o m i t e m*, quis non videt!

Simili modo interpretatur Oecumenicus innixus auctoritati Cyrilli. »Quod dicitur: „in similitudine“, non ad dictionem carnis respicit, sed simul ad utrumque carnis peccati. Non enim aliam sibi univit nostra, Absit! Verum non eam, quae peccato obnoxia esset, sed quae impeccabilis, tamquam dixisset: In similitudine peccatricis; sive peccato obnoxiae carnis, impeccabili tamen carne. Divus Cyrillus, decimo quinto libro adversus Julianum: Corpus inquit, Christi non erat peccati corpus, sed similitudo carnis peccati. Ostenditur Dominus naturales suscepisse affectiones ad confirmationem verae et non phantasticae incarnationis sive susceptionis humanitatis; affectiones vero, quae a malitia oriuntur, quaecumque puram vitam nostram commaculant, tamquam immaculata divinitate indignas reiecisse.«³⁶

Corpus peccati manifeste designatur illud corpus mortis, in quo habitat peccatum i. e. lex membrorum. Christi corpus non est tale, sed similitudo carnis peccati; pariter affectiones, quae ex malitia oriuntur i. e., quae sequela sunt peccati, Redemptor non assumpsit.

Patres sequuntur interpretes theologi. Ita scribit in textum nostrum Bisping: »Indem er seinen Sohn sandte in der Aenlich-

³⁵ Expos. Ep. ad Rom. MG. t. 124, 434.

³⁶ Comm. in Ep. ad Rom. MG. t. 118, 470.

keit des Sündfleisches und zwar wegen der Sünde« nämlich um sie zu vernichten, um hier Herrschaft ein Ende zu machen; denn das war der eigentliche Zweck der Sendung des Sohnes. In dem nicht die Sünde als Tat, sondern wie im ganzen vorigen Absatze die Sünde als Hang, Prinzip, mit anderen Worten als die Ursünde, in wiefern diese die Quelle aller Sünden ist, zu verstehen.«³⁷ Secundum explicationem auctoris in antecedenti capite peccatum est potius concupiscentia habitualis. En eius verba: »ist hier überall der böse Keim im Menschen, die böse Begierlichkeit; der Apostel nennt diese geradezu »Sünde«, weil sie, wie das Concil von Trient Sitz. V. bemerkt, aus der Sünde stammt und zur Sünde führt.«³⁸ Item Cornely: »In carne . . . , quam Christus puram assumpsit, puram per totam vitam servavit, puram in cruce Patri obtulit, Deus peccatum damnavit, atque illa ipsa in re, in qua et per quam peccatum regnum tenuerat virtutemque suam exererat, illud devicit prostravitque.«³⁹

Prat ita commentatur hunc locum: »Paul ne dit pas »dans la ressemblance de la chair, il laisserait entendre ou que le Christ n'avait pas de chair véritable ou que sa chair était d'une nature différente de la nôtre. Il ne dit pas davantage »dans une chair de péché«; on pourrait comprendre que le Christ a revêtu une chair péchéresse. Il dit avec une rare bonheur d'expression »dans la ressemblance d'une chair de péché; car la chair du Christ est bien une chair réelle que rien physiquement ne distingue de la nôtre, mais elle n'est qu'en apparence une chair de péché, n'étant ni l'héritage, ni le siège, ni le foyer, ni l'instrument du péché.«⁴⁰

His accedit A. Schaefer: »Gott »hat die Sünde verurteilt« *κατέκρινεν τὴν ἀμαρτίαν* eine Ausdrucksweise, die der Vorstellung von der Sünde als einem herrschenden und leitenden Prinzip entspricht und durch das vorgehende *κατὰ κριμα* veranlasst ist. Das Ziel dieser Verurteilung ist durch den Zusammenhang klar: es ist die Aufhebung der Gewalt oder der Verlust der Machtssphäre, welche bisher von der Sünde besessen war; es ist die: »Befreiung des von ihr be-

³⁷ Bisping, Erkl. d. Br. a; d. Rom. p. 229.

³⁸ Ibid. p. 213.

³⁹ Cornely, Comm. in Ep. ad Rom. p. 403.

⁴⁰ Theol. des Paul t. II. ed 7/ine. p. 197.

herrschen Menschen« oder — wie es 7, 23 angeführt wird — das Aufheben »des Gesetzes der Sünde«, das wider das bessere Ich im Menschen streitet und dieses sich unterordnet. Vollzogen war diese Erlösung in der einen bestimmten, angenommenen Natur Christi. Der Schauplatz also gleichsam auf dem unsere Befreiung bewirkt worden, ist die von Christus angenommene menschliche Natur.⁴¹

Lagrange, innixus auctoritati multorum ita habet: »La pensée exprimée par »la ressemblance de la chair de péché« est aujourd'hui comprise de la même façon per les exégètes (Corn. et lescatholoques, mais aussi Lips., Weiss, SH., Zahn, Kühl, et presque Jülicher). Il s'agit du Fils de Dieu au sens propre et métaphysique, nullement d'un fils adoptif. Le mot »ressemblance« ne jette aucun doute sur la réalité de la nature humaine de Jésus dont personne ne doutait alors, du moins parmi les chrétiens. Paul voulait dire que le Fils avait pris notre chair; mais notre chair était, depuis Adam, une chair dominée par le péché, c'est sur ce point que le Christ ne pouvait nous ressembler... Il (le péché) était condamné en droit, car Dieu savait déjà tout ce que le Christ ferait pour le vaincre, et déjà il était vaincu en fait, parce que Jésus prenait une chair sans péché. Il est difficile de penser que *περι ἁμαρτίας* désigne toute espèce de péché, et *τὴν ἁμαρτίαν* seulement le péché originel. Ce doit être la même entité personnifiée qui est toujours en scène, qui a établi son regne par la chute d'Adam.«⁴² Peccatum autem personificatum, de quo in contextu immediate antecedenti, quod hominem sub servitute redegit concupiscentiam habitualement esse patet. Insuper cum de peccato agatur, quod in assumptione carnis eliminatur, cum hoc peccatum e mente auctoris non sit solum peccatum originale, iam patet ipsum sub se comprehendere fomitem.

Haec omnia in suo commentario classico praeindicaverat Toletus, qui postquam in annotatione III. negaverat in Christo esse carnem peccati, ita prosequitur: »Quia caro peccati nobis in causa erat, ne legem mentis et spiritus implere possimus,

⁴¹ Erkl. d. Bna. d. Rom. p. 24189.

⁴² Lagrange, ep. aux. Romains p. 193—194.

Deus, ut huic malo mederute, non solum misit Filium suum in similitudinem carnis huius, sed adhuc hac carne simili carni peccati, damnavit peccatum ipsum, quod erat causa carni victoriam reportandi contra mentem et spiritum captivumque eum trahendi.⁴³ Caro peccati in nobis causa est, ne legem mentis et spiritus implere possimus et ratio est, quia adest peccatum, quod est causa carni victoriam reportandi contra mentem et spiritum captivumque eum trahendi. Ergo etiam iuxta interpretationem Toleti caro peccati est caro prout in ea habitat concupiscentia. Cum ergo in Christo non sit caro peccati, eo ipso excluditur omnino fomes.

Sive ergo Paulinum textum in se inspicimus, sive in lumine traditionis et intellectus catholici perpendimus, omnimodam immunitatem Christi a concupiscentia vindicat. Sancti Patres autem etiam in ceteris scriptis haereticos debellantes Christi integritatem defendunt. Ita Pelagiani asserere non erubescabant Christum iisdem motibus subiacuisse, quibus nos impugnamur, imo Christum non nisi paulatim et longo vehementique certamine superato dominium istarum cupiditatum assecutum esse. Christum enim nobis debere exemplo esse, quibus sustinenda est pugna contra impetus carnis. Istam revera fuisse doctrinam Pelagianorum nobis refert S. Augustinus, qui obicienti Juliano: »Quod utrumque fecit Manichaeus, qui commentatus in carne malum esse naturaliter, dixit in Christo non fuisse carnem, ne confiteretur in eo fuisse iniquitatem«; respondet »Manichaeus haereticus carnem negat Christi: Pelagianus haereticus carnem peccati carni coaequare vult Christi: Christianus catholicus similitudinem carnis peccati discernit a carne peccati, ne blasphemet carnem Christi.«⁴⁴ Theodorum Mopsuestenum Christo concupiscentiam aspersisse ex superius dictis iam apparet. Tales impetus fortiter repellentes SS. Patres immunitatem a fomite etiam habituali tractabant ut rem exploratam, imo ut fide tenendam. Cum enim Julianus obloqueretur: »Tu igitur, ut omnia profanissime effatus es, in Christi carne non fuisse quod humanae naturae

⁴³ Toletus, Comm. in ep. ad Rom. Annot. IV. Romae MCD II. Sumpt. Paul. Luvensis p. 380.

⁴⁴ Op. imp. c. Iul. 1. IV. n. 81. ML. 45; 1385.

est: quod certe de nulla Scripturae rationabilis vena, sed de solo Manichaeorum coeno deceptus hausisti. Verum ut maior copia defendendae veritatis appareat, concedamus te somniasse, in Christo carnis quam dicis concupiscentiam non fuisse; quod certe in Manichaei prius, postea in Apollinaris furore damnatum est... Augustinus ita respondit: »Iam superius dixi, quod Christus non solum non perpetravit, sed nec concupivit illicita, ut impleret legem dicentem, *NON CON-
CUPISCES*, Hoc certe de Sanctae Scripturae vena, non de coeno Manichaeorum manat in corda fidelium, quod vestrum dogma estinguit haereticum.«⁴⁵ Doctorem Hipponensem haec intendere de concupiscentia etiam habituali paulo inferius sequentia manifestant: »Sic igitur Christus abstinuit a peccato, ut abstineret etiam ab omni cupiditate peccati: non ut ei existenti resisteret, sed ut illa nunquam prorsus existeret; non quod eam non posset habere si vellet, sed non recte vellet, quod eum caro peccati quam non gerebat, etiam invitum habere non cogeret. Proinde ille vir perfectus, non per concupiscentiam natus, quae indifferenter appetit et illicita et licita, sed de Spiritu Sancto et Virgine Maria, quidquid concupivit, licuit; quidquid non licuit non concupivit. Natus enim de carne per sanctum concipiente Spiritum, absit ut in se haberet discordiam carnis et spiritus.« Et iam antea: »Christus ergo qui legem perfectissime implevit, nulla illicita concupivit; quia discordiam carnis et spiritus, quae in hominum naturam ex praevaricatione primi hominis vertit, prorsus ille non habuit qui de Spiritu et Virgine non per concupiscentiam carnis natus est.«⁴⁶ Ita breviter compendiari potest argumentatio Augustini: Qua Christus conceptus est de Spiritu Sancto, proinde absque peccato originali nec sequela labis originalis i. e. concupiscentia habitualis in ipso inveniebatur. Eadem fortitudine alias eidem, Juliano haec opponit: »Quisquis credit carnem Christi contra Spiritum concupisse, anathema sit.«⁴⁷ Hanc censuram referri ad arcendam concupiscentiam etiam habitualement luculenter

⁴⁵ Ibid. n. 58. 1373—74.

⁴⁶ Ibid. n. 57. 1373.

⁴⁷ Op. imp. c. Inl. 1. IV. n. 47. ML. 45, 1366.

commonstrant haec ulteriora verba: »Aliud est enim non habuisse cupiditatem malam; aliud non eam potuisse sentire; sensisset enim si habuisset; non enim sensus ei defuit quo eam sentiret, sed voluntas adfuit qua non haberet... Hanc cupiditatem Christus et sentire posset; si haberet; et habere, si vellet; sed absit, ut vellet. Verumtamen si haberet cupiditatem malam, atque ut tuo verbo utar, »cupiditatem vitiorum« ab ipsius voluntate in illo esse coepisset; quia non cum illa est natus, ut nos. Ac per hoc, illius virtus haec erat, eam non habere: nostra virtus est, ei non consentire; et in hoc illum imitari, ut quemadmodum ipse peccatum non fecit, eam non habendo, ita nec nos faciamus, non ei consentiendo; et quemadmodum ipse eam voluit et potuit non habere, sic ea nos velimus, qua poterimus, carere. Eius quippe gratia nos liberabit de corpore mortis huius, hoc est de carne peccati, qui venit ad nos in similitudinem carnis peccati, non in carne peccati.« Magistrum magnum strenue sequitur clarissimus discipulus S. Fulgentius. »Hinc ergo manifestissime apparet quid de animalis ac mortalis corporis qualitate debeat omnis christianus firma credulitate sentire: impossibile ut corruptibilitas esse negetur, ubi animalis corporis mortalitas invenitur. Christus ergo in sola carne portavit nostram corruptionem, in qua veraciter nostram portavit et mortem. In anima vero sic perfectam incorruptibilitatem servavit, sicut peccatum nec propagine traxit, nec contagione contraxit. Unde et infirmitates animarum nostrarum quas in sua rationali anima portavit Christus sine ulla corruptione portavit. Nullus quippe potuit defectus inesse virtutis, ubi infirmitatis susceptione indefessa permansit perfectio caritatis... Propter quod tristitiam, moerorem vel si quas nostrarum animarum infirmitates habuit Christus, veras quidem, sed voluntarias habuit.«⁴⁸ Praeunte Augustino tamquam doctrina fide firma a christiano tenenda exhibetur ista, quod Christus non tantum fuit absque peccato, sed etiam infirmitates animarum nostrarum sine ulla corruptione portavit.

Christum a fomite liberum fuisse docet S. Hilarius: »Habuit enim corpus, sed originis suae proprium; neque ex

⁴⁸ ML. 65, 496.

vitiis humanae conceptionis existens, sed in formam corporis nostri virtutis suae potestate subsistens: gerens quidem nos per formam servi, sed a peccatis et a vitiis humani corporis liber; ut nos quidem in eo per generationem Virginis inessemus, sed nostra in eo per virtutem profectae ex se originis vitia non inessent... Atque ita dum homo Christus Jesus est, habet et nativitatem hominis, qui homo est; nec est in vitiosa hominis infirmitate, qui Christus est.⁴⁹ Absentiam non tantum peccati, sed et vitiosae infirmitatis Pictaviensis Episcopus non tantum eodem tenore docet ac veritatem carnis in Christo, sed etiam ex ipsa doctrina Apostoli Rom. 8, 3 desumit in eodem contextu.

Immunitatem Christi omnimodam a fomite strenue defendit S. Leo Magnus in epistola ad Julianum Coensem: »Nativitas enim Domini secundum carnem, quamvis habeat quaedam propria quibus humanae conditionis initia transcendat, sive quod solus ab inviolata Virgine sine concupiscentia conceptus est et natus, sive quod ita visceribus matris est editus, ut et foecunditas pareret et virginitas permaneret; non alterius tamen naturae erat eius caro, quam nostrae; nec alio illi, quam ceteris hominibus anima est, inspirata principio, quae excelleret, non diversitate generis, sed sublimitate virtutis... Sensus corporei vigeant sine lege peccati et veritas affectionum sub moderamine deitatis et mentis nec tentabatur illecebris, nec cedebat iniuriis. ... Non enim esset Dei hominumque mediator, nisi idem Deus idemque homo in utroque unus esset et verus.⁵⁰ Quae hic S. Pontifex praeter immunitatem a concupiscentia enumerat profecto fide divina tenentur. Idem ergo admittendum quoad ipsam hanc immunitatem, quae pari linea cum ceteris proponitur, praesertim cum ab exordio epistolae S. Doctor gravissime monuerit: »Etiam hanc paginam quae illis epistolis consonaret adiecimus, ut unanimiter atque constanter his qui Evangelium Christi corrumpere cupiunt resistatis: quoniam Sancti spiritus in nobis atque in vobis una est eruditio eademque doctrina: quam quicumque non recipit non est mebrum corporis Christi.«⁵¹

⁴⁹ ML. 10, 364—366.

⁵⁰ Epist. XXXV. c. 3 ML. 54, 807 sq.

⁵¹ Ibid. 803.

Eodem modo ac veritates certe revelatas etiam S. Gregorius Magnus remotionem omnimodam fomitis a Christo proponit: »Et nos cum tentamur, plerumque in delectationem, aut etiam in consensum labimur, quia de carnis peccato propagati, in nobis ipsis etiam gerimus unde certamina toleremus. Deus vero qui, in utero Virginis incarnatus, in mundum sine peccato venerat, nihil contradictionis in semetipso tolerabat. Tentari ergo per suggestionem potuit, sed eius mentem peccati delectatio non momordit. Atque ideo omnis diabolica illa tentatio foris non intus fuit.« (ML. 76, 1135.)

Praeclarissima est doctrina S. Basilii: »Unde liquet Dominum naturales quidem affectus suscepisse, ad confirmationem verae, nec phantasticae incarnationis, a peccato autem oriundos qui nostrae vitae puritatem coinquinant, ut intaminata divinitate indignos fecisse. Eam ob causam dictum est, factum eum fuisse in similitudine carnis peccati; non utique in similitudine carnis, ut his videtur, sed in similitudine carnis peccati. Quare carnem nostram una cum naturalibus ipsius affectibus assumpsit, peccatum vero non fecit.... Haec sunt, fratres, Ecclesiae mysteria, haec Patrum traditiones. Obtestor hominem omnem, qui Dominum timet, Deique iudicium expectat, ut ne variis doctrinis abripiatur. Si quis aliter docet, nec accedit ad sanos fidei sermones, sed Spiritus oracula reiciens, propriam doctrinam potiore habet evangelicis documentis; talem vitate.«⁵²

Inter ea, quae hic tamquam oracula Spiritus Sancti, seu tamquam doctrina revelata vindicantur, profecto eminent, quod Dominus Jesus affectus ex peccato oriundos (*τὰ δὲ ἀπὸ κακίας πάθη*), proinde concupiscentiam non assumpserit. E mente enim Sti. Doctoris Rom. 8, 3. non tantum peccatum arcet a Christo, sed etiam quae ex peccato oriuntur. Praetereunda non est sane columna Ecclesiae contra Arianos et Apollinaristas. S. Athanasius: »Propterea venit verbum quod Deus erat, et primi hominis creator, ut homo fieret, quo homo quidem revivisceret, iniquus autem hostis profligaretur: quod natum ex muliere, ex prima efformatione formam hominis in seipso restituit, carnem vero suam

⁵² MG. 32, 971.

absque carnalibus cupiditatibus, et absque humanis cogitationibus, in imagine novitatis exhibuit. Voluntas enim solius divinitatis erat: siquidem natura tota Verbi aderat, sub specimine humanae formae, necnon visibilis, secundi Adam carnis: non in divisione personarum, sed in existentia divinitatis et humanitatis. Quapropter diabolus ad Jesum ut ad hominem accedebat: sed cum in eo antiqui superinducti seminis vestigia non reperiret, neque ullum in praesententatione progressum, superatus cum pudore cessit, debilitatusque ait: Quis est iste, qui venit de Edom... Idcirco aiebat Dominus: Venit princeps mundi huius, et in me nihil invenit. Quamquam et animam et corpus, totumque primum Adamum, didicimus secundum Adamum habuisse. Nam si illud, nihil, de substantia hominis diceretur, quomodo visibile corpus invenit eius qui dixerat, nihil? Sed nihil invenit in illo diabolus ex iis quae in primo homine operatus ipse fuerat: atque ita destructum est in Christo peccatum; quambrem Scriptura testatur: Qui peccatum non fecit, nec est inventus dolus in ore eius.⁵³

Sanctum Athanasium hic a Christi remove etiam concupiscentiam habitualement verba ipsa patefaciunt. Christus enim formam primi hominis in se restituisse asseritur. Propterea diabolus neque ullum vestigium superinducti seminis repperit. Sanctum autem Doctorem hanc immunitatem proponere ut revelatam inde patet, quod omnia constanter ex S. Scriptura demonstrat et propterea hanc libertatem Christi inter eas veritates recenset, quas superius dixerat Apollinaristas negare »sacras Scripturas apertamque veritatem praetermittentes.«⁵⁴

Instar multorum in hac re intercedit auctoritas S. Sophronii in sua epistola synodica ad Sergium: »Corpus enim se passibile et mortale atque corruptibile induit et naturalibus nostris, atque irreprehensibilibus subiectura aegrimoniis, et huic, quae naturae suae decenter conveniebant, pati atque patrare indulisit usque ad resurrectionem ex mortuis.«⁵⁵ Ergo

⁵³ MG. 26, 1147.

⁵⁴ MG. 26, 1146.

⁵⁵ MG. 7, 3174.

Christus tantum assumpsit *πάθη ἀδιάβλητα*, propterea eliminatur concupiscentia etiam habitualis. Quo tenore autem illam a Christo eliminat nobis aperiant, quae inferius exponit, ubi enumerans, quae fide in Christo admittenda sunt inter alia ita habet: »Et idcirco duabus nativitatibus nasci a piis merito creditur: et perfectus idem existens in deitate, perfectus erat idem in humanitate, nequaquam per differentiam substantiarum, divisus, neque per identitatem subsistentiae atque personae, naturas ipsas deducens ad identitatem substantiae: sed ex quibus secundum subsistentiam naturis est declaratus, in ipsis inseparabilis mansit, omnia sapienter, et vere nostra gerens opera, et passiones naturales atque irreprehensibiles, quae procul a macula atque pollutione sunt et in quibus cuiuspiam peccati, vestigium non reperitur.⁵⁶ Quae hic enumerantur inter ea sunt, quae a piis creduntur et contra haereticos defenduntur. Urget autem hic patriarcha Hierosolymitanus immunitatem Christi ab omnibus passionibus, in quibus peccati vestigium reperitur. Ergo a piis merito creditur, Christum a concupiscentia habituali immunem fuisse et tantum ab haereticis negatur.

Doctrinam Patrum Graecorum S. Joannes Damascenus pulcherrime et quasi scholastico modo complexus est. »Christum porro naturales, minimeque reprehendas hominis passiones assumpsisse confitemur. Nam suscepit totum hominem et quaecumque hominis sunt, excepto peccato. Neque enim istud naturale est, neque a Creatore nobis insitum; verum superserente diabolo in libera nostra voluntate exurgit, non tamen ut per vim nobis dominetur. Naturales porro et inculpatae passiones hae sunt, quae in arbitrio nostro sitae non sunt; quae nimirum in violati praecepti poenam humanae vitae irrepserunt: velut fames... aliaque id generis, quae quidem natura universo hominum generi conveniunt. Omnia igitur assumpsit, ut omnibus sanctitatem conciliaret. Tentatus est, vicitque, ut victoriam nobis pararet, adversari ique vincendi vim naturae conferret: quo videlicet natura iam pridem victa, per quos insultus superata fuerat, suo tandem victori victoriam

⁵⁶ MG. 7, 317.

extorqueret. Caeterum malus ille, extrinsecus, non suggestis cogitationibus Christum adortus est, quemadmodum et Adamum. Nam ne illum quidem per immixtas cogitationes, sed per serpentem impetivit. ... Denique naturales passiones nostrae, et secundum naturam in Christo erant et supra naturam. Etenim secundum naturam in illo ciebantur, cum naturam pati sineret quae carni erant propria; supra naturam autem, quia in Domino, quae naturalia erant, voluntatem minime praevertabant.⁵⁷

Ergo Christus tantum extrinsecus tentatus est sicut Adam, in quo ante lapsum concupiscentia nullatenus vigeat. Propterea affectus naturales voluntatem minime praevertabant, cum plenissime ipsi subiacerent. Christus suscepit totum hominem et quaecumque hominis sunt, excepto peccato; propterea passiones reprehendendas, i. e. quae ex peccato sunt, minime assumpsit. Hanc autem immunitatem a concupiscentia manifeste eodem censu habet ac ceteras veritates procul dubio formaliter revelatas. Patres ergo inhaerendo S. Scripturae in vi formalis revelationis a Christo fomitem omnino eliminant. Admissa autem hac immunitate ut revelata novum robur accrescit argumentationi, qua magni theologi a Christo omnes imperfectiones plenitudini gratiae detrectantes omnemque actum divinae voluntati contrariam arcent, quae argumentatio huc redit: in humana natura inveniri nequit, quod Verbi Dei proprium evadere nequit, sed concupiscentia, ignorantia, error, peccatum nequeunt propria evadere ipsius Verbi. Non enim agitur de axiomatico mere scholastico, sed de veritate quae ipsorum Conciliorum auctoritate fulcitur. Ita enim statuunt Patres synodi VI.: »Oportebat enim carnis voluntatem moveri, subici vero voluntati divinae, iuxta sapientissimum Athanasium, Sicut enim eius caro Dei Verbi dicitur et est, ita et naturalis carnis eius voluntas propria Dei Verbi dicitur et est, sicut ipse ait: Quia descendi de coelo, non ut faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me Patris (Joh. 6, 38,) suam propriam dicens voluntatem, quae erat carnis eius. Nam et caro propria eius facta est. Quemadmodum enim Sanctissima atque immaculata animata eius caro deificata non est perempta sed

⁵⁷ MG. 94, 102.

in proprio suo statu et ratione permansit: ita et humana eius voluntas deficata non est perempta, salvata est autem magis secundum deiloquum Gregorium dicentem: »Nam illius velle, quo in Salvatore intelligitur, non est contrarium Deo, deficatum totum.«⁵⁸ En argumetationem dilucidam. Sicut caro vere propria est Verbi, ita voluntas humana est vero voluntas Verbi. Ergo haec voluntas intendere nequit, quod Verbum velle nequit. Eodem autem hoc axiomate, quo a Christo actus divinae voluntati contrarius et peccaminosus a Patribus Concilii excluditur, eodem etiam rebellio partis inferioris contra rationem superiorem, eodem error arcentur.

Recta etiam intelligentia aperitur alius axiomatis a Patribus communi calculo admissi: »Quod assumptum non est curationis est expers.«⁵⁹ Patres isto utuntur contra Apollinaristas, Monotheletas aliosque haereticos integritati naturae humanae in Christo detrectantes. Eo ipso autem, quod Patres a Christo remonent omnino fomitem hoc principium ita interpretantur, ut respiciat verum corpus in Christo, animam eamque rationalem; voluntatem, verbo ea, quae per se, non vero ea, quae per accidens naturae humanae contingunt et plenitudini gratiae repugnant. S. Augustinus Venerabilium Patrum choragus hoc axioma quoad rem nostram ita commentatur: »Hoc autem quod non est bonum Christus in natura si haberet sua (intendit concupiscentiam) non sanaret in nostra.«⁶⁰ Ergo inter illa, quae Christus assumpsit, ut nos sanaret non recensetur ab Hipponensi episcopo concupiscentia. Integritate Sacrosanctae Christi animae collata paradisi Adae lapsu miserabiliter deperditus ac destructus mirabilis est restitutus. Integritas in se quidem plus et minus non admittit, cum in omnimoda partis inferioris a ratione superiore dependentia et submissione consistat. At Christi immunitas praefulget dono Adami, quia protoparenti integritas mera benignitate Dei concedebatur absque ullo titulo praeiacente. In Christo autem integritas a ratione hypostatica exigitur. Ex hac priore praeeminentia Christi prae Adamo quod hanc perfectionem enascitur altera. Primus Adam diadema misere amisit, dum anima

⁵⁸ Denz. 291.

⁵⁹ MG. 37, 102 C., 107 B.

⁶⁰ ML. 44, 816.

Christi hypostatice unita illud amittere prorsus nequit. Insuper in Christo ius ad immunitatem a fomite habetur vi conceptionis de Spiritu Sancto et sic manet singulare decus Redemptoris. Virgini quidem etiam vindicamus hanc libertatem sed ut privilegium cum vi descenditiae per viam naturalem ab Adamo sicut debitum labis originalis ita et debitum fomitis adfuerit.

En Christum solem puritatis et omnia splendore candoris sui irradiantem. Non tantum ipsum peccatum non novit, ita ut ex acerbissimis inimicis singulos passus protervis oculis insectantibus quaerere potuerit: »Quis ex vobis arguet me de peccato?«⁶¹, sed nec in se admisit, quod quidem non est offensa Dei, attamen ex peccato provenit et ad peccatum inclinatur. Nitore suo Dominus Seraphim coram Deo adstantes superat. Haec puritas Salvatoris quavis aetate fidelibus maximum consolationem et confortationem in lucta contra potestates tenebrarum praebuit et in Ecclesia, novo Eden divina manu consito lilia candoris virginalis efflorescere fecit.

Videor mihi audire obloquentes rationalistas se quidem non negare S. Scripturam Traditionemque tribuere donum integritatis Christo; at hoc donum esse absurditatem instar leonis volantis vel circuli quadrati. Christum esse hominem, concupiscere autem quid humanum. Quibus ultro damus immunitatem a lege membrorum viribus naturalibus hominem assequi non posse. Ast nonne Deus illam concedere valet. Id quod iure tunc tantum negabis, cum eviceris hominem non concupiscentem esse quid instar circuli quadrati, aliquid in se contradictionem involvens.

Ut in hanc quaestionem inquiramus redi mecum ad perpendendum quid ad immunitatem a fomite requiratur. Appetitus sensitivus allicitur ab obiectis sibi homogeneis, sed saepe illicitis. Igitur a talibus illecebris attrahi potest, antequam ratio attendat. Sed etiam voluntate resistente et legi Dei inhaerente appetitus inferior prosequi potest suum obiectum, immo sollicitare voluntatem, ut placitis suis consentiat.

Iam age e vitis sanctorum constat quanta heroicitate, pugna assidua suffulta continuis macerationibus veterem

⁶¹ Jo. 8, 46.

hominem in se debellaverint et tandem eo redegerint, ut vix ac ne vix quidem infestationes eius persenserint. Gratia Dei adiuti et corroborati habitus acquisiverant contrarios istis motibus carnis rebellis confortantes voluntatem in adhaesione ad legem divinam omnique vi inclinantes in obiecta legi Dei conformia. Nullo autem pacto in dubium vocare licet Deum tales habitus et quidem perfectiores infundere posse homini. Insuper experientia quotidiana docet non in omnibus hominibus molestias motuum carnis eadem vehementia vigere, sed hac in re complexionem physicam quam maxime influere. Quare iterum patet Deum posse constitutionem hominis ita moderari, ut acerbitas pugnae eliminetur. Cum sanctissimum Christi corpus immediata operatione Spiritus Sancti e purissimis sanguinibus Virginis efformatum sit ipsum purissimum esse oportet. Iterum unusquisque concupiscentiis infestatus experiri potuit, quanta efficacitate reprimantur, quum quis in occupationes studiaque serie se immergit, cum cogitationes fovet talibus motibus contrarias idque quam maxima intensitate. Hoc in Christo summo gradu locum habuisse nemini dubium remanere debet. Demum patet originem motuum fomitibus praesupponere obiecta ista illicita certo quodam modo allicere sensus, deinde actum petendi tale obiectum etiam indeliberatum elici non posse absque concursu divino id quod mere scientificè procedendo firmissime demonstratur. Patet ergo penes divinam Providentiam esse disponere omnia ita, ut obiecta ista illicita appetitum inferiorem non percellant tali modo, ut provocent. Tandem Deus facultati appetitus inferioris concursum denegare poterit, quoties in obiectum illicitum tendere nitatur et cetera media hic suggesta non sufficiant ad cohibendum, ne in tales motus prorumpat.

Quibus perpensis fateberis Deo non deesse media ad hominem Christum reddendum immunem a rebellionem carnis. Haec immunitas naturam humanam eiusque facultates intactam relinquit et appetitus inferior in obiecta licita naturaliter omnino tendit. Donum integritatis perficit quidem naturam modo indedito, sed minime illi contradicit aut vim infert.

Remanet ergo hoc decus divini Redemptoris dulcis consolatio nostra.

Sed est etiam spes nostra. Adam in paradiso quondam pro nobis omnibus donum integritatis amisit. Christus surrexit novus Adam, ut, si cecidimus in primo, feliciter erigamur in secundo. Christus quidem nobis donum immunitatis a concupiscentia pro hac vita non restituit, sed fomitem reliquit ad pugnam. At nihilominus etiam hic viget istud, quod canit Ecclesia: »O felix culpa, quae talem ac tantum meruit habere Redemptorem«, et istud Apostoli: »si enim unius delicto mors regnavit per unum: multo magis abundantiam gratiae et donationis et iustitiae accipientes, in vita regnabunt per unum Jesum Christum.«⁶² Nunc quidem cum Paulo ingemiscimus: »Video — aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae et captivantem me in lege peccati, quae est in membris meis.«⁶³ Sed in integritate Christi pignus accepimus, quod aliquando nos liberaturus sit plene a corpore mortis huius. Iam nunc abundantem nobis promeruit gratiam, qua roborati impetus carnis rebellis devincere ac debellare queamus. Insuper collectationibus nostris acquisivit, ut valeant ad coronam gloriae et tandem corpus et sanguinem suum purissimum in cibum et potum nobis reliquit hac arrha obsignans promissionem: »Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam: et ego resuscitabo eum in novissimo die.«⁶⁴ Sic nos, quos contristat certa moriendi conditio intuentes purissimum et immaculatum Jesum consolatur futurae immortalitatis promissio. Tunc iterum circumdabimur carne nostra, sed caro non amplius concupiscet adversus spiritum, sed unietur animae gloriosae secundum conditionem ipsius ut « sicut portavimus imaginem terreni (hominis), portemus et imaginem coelestis.»⁶⁵

⁶² Rom. 5, 17.

⁶³ Rom. 7, 23.

⁶⁴ Jo. 6, 54.

⁶⁵ 1. Cor. 15, 49.